

DOSAR DE STUDIU BIBLIC — CEZAREEA LUI FILIP

23–29 august

„Dar voi, cine spuneți că sunt Eu?” (Mt 16,15)

Plan de lucru

1. Introducere

Cezareea lui Filip — la izvoarele Iordanului

2. Tema biblică

Cezareea lui Filip — Evenimentul de la Cezareea lui Filip în Evangheliile sinoptice (Mt 16,13-20; Mc 8,27-30; Lc 9,18-21).

3. Tema spirituală

„Dar voi cine spuneți că sunt?” (Mt 16,15)

4. În dialog cu textele biblice

5. Întrebările inimii

6. Rugăciunea săptămânii

7. Ecoul săptămânii

Te invităm să ne împărtășești gândurile, reflecțiile sau inspirațiile născute în această săptămână biblică. Adresa de contact: oficiupastoratiabiblica@yahoo.com

Cele mai frumoase gânduri vor fi publicate, cu acordul autorilor, pe pagina de Facebook a Oficiului pentru Pastorația Biblică ARCB. Participanții care vor trimite reflecții pentru minimum 3 săptămâni vor primi o Diplomă de participare din partea Oficiului.

1. Introducere — Cezareea lui Filip — la izvoarele Iordanului

În extremitatea nordică a Țării Sfinte, la poalele muntelui Hermon, într-un ținut bogat în apă și vegetație, se afla în vremea lui Isus cetatea Cezareea lui Filip. Locul este cunoscut astăzi sub numele de Banias, iar istoria concentrează, într-un spațiu relativ restrâns, întâlnirea mai multor civilizații: lumea semitică a vechiului Orient, cultura elenistică, puterea romană și, în cele din urmă, amintirea creștină legată de Isus și de mărturisirea lui Petru.

Poziția geografică explică în mare măsură importanța locului. Cezareea lui Filip se afla aproape de una dintre marile surse de apă care alimenta sistemul Iordanului. Apele care izvorăsc în zona Banias coboară și azi din masivul Hermon și se unesc, mai la sud, cu celelalte cursuri care formează Iordanul. Peisajul este neobișnuit pentru imaginea adesea aridă a Țării Sfinte: izvoare, stânci, grote, arbori și ape repezi. Tocmai această abundență a apei a făcut ca locul să fie considerat sacru cu mult înainte de epoca Noului Testament.

Numele râului Iordan provine din ebraicul *Yarēdēn*, legat de rădăcina verbală *y-r-d*, „a coborî”. Numele poate fi înțeles astfel: „râul care coboară”. Este o denumire remarcabil de potrivită din punct de vedere geografic: Iordanul coboară din regiunea înaltă a Hermonului, traversează lacul Genezaret și continuă până la Marea Moartă, aflată la peste patru sute de metri sub nivelul mării. Însă, în istoria biblică, Iordanul nu este doar un râu. El marchează o graniță, o trecere și începutul unei vieți noi: Israel îl traversează pentru a intra în Țara Făgăduinței, profeții Ilie și Elizeu sunt legați de apele sale, iar în Noul Testament Ioan Botezătorul botează în Iordan, unde vine și Isus.

Cu câteva secole înainte de Cristos, regiunea Cezareei lui Filip intrase puternic sub influența culturii grecești. După cuceririle lui Alexandru cel Mare, elenismul s-a răspândit în Orient, iar în apropierea marelui izvor de la poalele stâncii a fost dezvoltat un sanctuar dedicat zeului grec *Pan*, divinitate asociată naturii sălbatice, păstorilor, munților și izvoarelor. De aici provine vechiul nume al localității: Paneas sau Paneion. Forma arabă Banias, păstrată până astăzi, reprezintă adaptarea fonetică a acestui nume. Izvoarele antice menționează locul deja în contextul luptelor dintre regatele elenistice seleucid și ptolemeic, iar în anul 200 î.C.,

în apropiere, a avut loc o bătălie importantă pentru controlul regiunii (bătălia de la Panion, biruința seleucizilor conduși de Antioh al III-lea asupra ptolemeilor, pentru controlul Palestinei).

Odată cu instaurarea dominației romane, locul intră într-o nouă etapă. Regiunea a ajuns sub autoritatea lui Irod cel Mare, care, potrivit lui Flavius Josephus, a ridicat lângă izvoare un templu dedicat împăratului Augustus. Astfel, peisajului religios dedicat lui Pan i s-a adăugat cultul imperial roman. Stânca, grotă, izvoarele și templele transformau această zonă într-un adevărat centru religios al lumii păgâne.

Grotă lui Pan

După moartea lui Irod cel Mare, în anul 4 î.C., teritoriile sale au fost împărțite între fiii săi. Regiunile nord-estice i-au revenit lui Filip, cunoscut în istorie drept Filip tetraarhul, unul dintre fiii lui Irod cel Mare. El nu trebuie confundat cu Irod Filip, primul soț al Irodiadei, menționat în contextul lui Ioan Botezătorul.¹ Filip tetraarhul a guvernat timp de aproape patru decenii peste teritorii precum Itureea și Trahonitida, amintite și de Luca atunci când fixează cadrul istoric al începutului activității lui Ioan Botezătorul: „Filip, fratele său, tetraarh al Itureii și al ținutului Trahonitidei” (*Lc 3,1*).

Filip a transformat vechiul Paneas într-un important centru administrativ și urban și a făcut din el capitala stăpânirii sale. În jurul anului 2 î.C. a reorganizat și înfrumusețat cetatea, dându-i numele *Caesarea Philippi* — Cezareea lui Filip. „Caesarea” exprima fidelitatea față de împăratul roman, iar adăugarea numelui „Philippi” îl deosebea de mult mai cunoscuta Cezareea Maritimă, de pe țărmul Mediteranei. Sursele arheologice și istorice confirmă dezvoltarea sa ca oraș roman, iar sub Agripa al II-lea localitatea avea să cunoască o nouă perioadă de prosperitate.

Arheologia păstrează până astăzi urmele acestei istorii complexe: zona sanctuarelor închinată lui Pan, nișele săpate în stâncă pentru reprezentări cultice, vestigiile templelor, construcțiile romane, străzi pavate, apeducte și urmele unui mare edificiu atribuit perioadei

¹ Filip tetraarhul era fiul lui Irod cel Mare și al Cleopatrei din Ierusalim, una din soțiile regelui. El a domnit între anii 4 î.C. și 34 d.C. peste Itureea, Trahonitida și alte teritorii nord-estice. Este Filip din *Lc 3,1* și cel care a dezvoltat Paneas și a numit-o Cezareea lui Filip. Irod Filip (numit adesea în istorie Irod al II-lea), fiul lui Irod cel Mare și al Mariamnei a II-a nu a fost tetraarh. A fost primul soț al Irodiadei și tatăl Salomeei. La el se referă tradițional *Mt 14,3* și *Mc 6,17* când vorbesc despre Filip, fratele lui Irod Antipa.

lui Agripa al II-lea. Săpăturile desfășurate începând din 1988 au scos la lumină o așezare urbană importantă, modelată succesiv de cultura greacă și de civilizația romană.

Acesta este decorul în care Evanghelia îl situează pe Isus împreună cu ucenicii Săi. Matei precizează limpede: „Isus a venit în părțile Cezareei lui Filip” (*Mt 16,13*). Alegerea locului este cu atât mai sugestivă cu cât aici coexistau semnele puterii imperiale și ale cultelor păgâne. În fața unei stânci dominate de sanctuare și într-o cetate care purta numele împăratului și al unui principe irodian, Isus pune întrebarea care depășește toate titlurile și toate puterile lumii: „Cine spun oamenii că este Fiul Omului?” (*Mt 16,13*). Apoi, mult mai personal: „Dar voi cine spuneți că sunt?” (*Mt 16,15*).

Cezareea lui Filip devine, astfel, mai mult decât un punct pe hartă. Istoria, geografia și arheologia pregătesc scena unei revelații: într-un loc în care oamenii ridicaseră temple zeilor și împăraților, Petru va rosti una dintre cele mai importante mărturisiri ale Noului Testament: „Tu ești Cristos, Fiul Dumnezeului celui viu” (*Mt 16,16*).

2. Tema biblică — Cezareea lui Filip — Evenimentul de la Cezareea lui Filip în Evangheliile sinoptice (*Mt 16,13-20; Mc 8,27-30; Lc 9,18-21*).

Dintre evangheliștii sinoptici, Matei și Marcu numesc explicit Cezareea lui Filip, în timp ce Luca păstrează episodul mărturisirii lui Petru, dar nu precizează locul. Relatările sunt paralele: *Mt 16,13-20; Mc 8,27-30; Lc 9,18-21*. În toate trei, scena ocupă un loc decisiv în desfășurarea activității publice a lui Isus. Nu este doar o oprire geografică, ci un adevărat hotar narativ și teologic: după activitatea desfășurată mai ales în Galileea, drumul începe să se orienteze spre Ierusalim, spre pătimire, moarte și înviere.

Marcu introduce episodul printr-o indicație de călătorie: „Isus și discipolii săi au plecat spre satele Cezareei lui Filip” (*Mc 8,27*). Formularea este interesantă: Isus nu este prezentat neapărat în centrul cetății, ci „pe drum”, în regiunea acesteia. Matei păstrează aceeași precauție geografică: „Venind Isus în părțile Cezareei lui Filip” (*Mt 16,13*). Termenul „ținuturi”, „regiuni”, sugerează împrejurimile cetății. Așadar, Evangheliile nu afirmă că Isus a intrat în sanctuarele păgâne sau că dialogul s-a desfășurat chiar în fața grotei lui Pan, așa cum unele reprezentări moderne lasă impresia. Cert este că tradiția evanghelică localizează episodul în această regiune nordică.

Alegerea zonei este semnificativă și din perspectivă istorică. Cezareea lui Filip se afla la marginea nordică a teritoriilor străbătute de Isus, într-un mediu diferit de localitățile

galileene precum Nazaret, Cana sau Cafarnaum. Cetatea purta în numele său amprenta puterii imperiale – *Caesarea* – și pe aceea a conducătorului local, Filip tetrarhul. În același timp, regiunea era marcată de vechiul cult al lui Pan și de alte forme ale religiozității greco-romane. În acest spațiu de interferență între lumea iudaică și cea păgână, între autoritatea politică și pluralitatea religioasă, Isus îi conduce pe discipoli spre întrebarea identității sale. Matei formulează întrebarea astfel: „Cine spun oamenii că este Fiul Omului?” (Mt 16,13). Răspunsurile arată cât de greu era pentru contemporanii săi să încadreze persoana lui Isus într-o categorie cunoscută: „Unii: «Ioan Botezătorul», alții: «Ilie», alții însă: «Ieremia sau unul dintre profeți»” (Mt 16,14). Marcu oferă o enumerare asemănătoare (Mc 8,28), iar Luca vorbește despre Ioan Botezătorul, Ilie sau „unul dintre profeții cei vechi” care ar fi înviat (Lc 9,19).

Toate răspunsurile situează persoana lui Isus în orizontul profetic al lui Israel. Mulțimile intuiesc în El un trimis al lui Dumnezeu, dar încă nu surprind deplin identitatea sa. Cele trei relatări converg apoi spre întrebarea adresată direct discipolilor: „Dar voi cine spuneți că sunt?” (Mt 16,15; cf. Mc 8,29; Lc 9,20). De aici se va naște mărturisirea lui Petru, asupra căreia vom reveni separat. Pentru moment este importantă dinamica textului: Isus trece de la opinia mulțimilor la credința discipolilor. Ce se spune despre El nu mai este suficient. Cei care au mers împreună cu El, i-au ascultat cuvântul și au văzut semnele săvârșite de El sunt chemați acum să formuleze propriul răspuns.

În Evanghelia după Marcu, scena de la Cezareea lui Filip se află chiar în centrul unei construcții narative foarte sugestive. Este precedată de vindecarea orbului din Betsaida (Mc 8,22-26), care ajunge să vadă treptat, și este urmată de prima vestire a pătimirii (Mc 8,31-33). Discipolii se află într-o situație asemănătoare: au început să „vadă” cine este Isus, dar înțelegerea lor este încă incompletă. Ei pot recunoaște identitatea mesianică a Învățătorului, însă vor avea dificultăți în a accepta că drumul lui Mesia trecea prin suferință și cruce. De aceea, imediat după episod, Isus începe să-i învețe „că Fiul Omului trebuie să sufere multe” (Mc 8,31).

Matei dezvoltă relatarea mai amplu (Mt 16,13-20), introducând cuvintele adresate lui Petru despre revelația Tatălui, „stâncă”, edificarea Bisericii și „cheile împărăției cerurilor”. Aceste elemente sunt proprii tradiției autorului și conferă episodului o puternică dimensiune

ecleziologică. Luca, în schimb, nu menționează Cezareea lui Filip și așază dialogul într-un context de rugăciune: „Pe când se afla odată în rugăciune, numai discipolii erau cu el” (*Lc* 9,18). Este o trăsătură caracteristică Evangheliei sale: momentele decisive ale misiunii lui Isus sunt adesea precedate sau însoțite de rugăciune.

După această scenă, toate cele trei Evanghelii trec la prima vestire a pătimirii (*Mt* 16,21; *Mc* 8,31; *Lc* 9,22). Acest fapt este esențial pentru înțelegerea locului episodului în Noul Testament. Cezareea lui Filip marchează trecerea de la întrebarea „Cine este Isus?” la întrebarea „Ce fel de Mesia este El și pe ce drum își împlinește misiunea?”. Imediat după aceea apare și chemarea adresată discipolului: „Dacă cineva vrea să vină după mine, să renunțe la sine, să-și ia crucea și să mă urmeze” (*Mt* 16,24).

Astfel, Cezareea lui Filip reprezintă în Evangheliile sinoptice un punct de cotitură. Drumul care îi adusese pe discipoli până în nordul țării începe, din punct de vedere teologic, să se îndrepte spre Ierusalim. Identitatea lui Isus, destinul său și destinul discipolului încep să fie descoperite împreună. La Cezareea lui Filip nu se încheie căutarea răspunsului despre Isus; dimpotrivă, începe partea cea mai profundă a lui. Pentru a înțelege cu adevărat cine este El, discipolii vor trebui să-l urmeze mai departe, până la cruce și până în dimineața Învierii.

Tema spirituală — „Dar voi cine spuneți că sunt?” (*Mt* 16,15)

De la Cezareea lui Filip la Tabgha — două momente ale drumului lui Petru

Două locuri, două momente ale vieții lui Petru și două întrebări care se luminează reciproc. Cezareea lui Filip, în nordul țării, la poalele Hermonului, și Tabgha, pe malul Lacului Tiberiadei, sunt despărțite geografic, dar unite de itinerarul spiritual al apostolului. Între ele se desfășoară parcă întreaga poveste a credinței lui Petru: mărturisirea, entuziasmul, neînțelegerea, căderea, iertarea și, în cele din urmă, misiunea.

La Cezareea lui Filip, înainte de pătimire, Isus îi întreabă pe ucenici: „Dar voi cine spuneți că sunt?” (*Mt* 16,15). Petru răspunde în numele discipolilor: „Tu ești Cristos, Fiul Dumnezeului celui viu” (*Mt* 16,16). Este una dintre cele mai admirabile mărturisiri de credință ale Evangheliei. Într-un ținut în care se întâlneau sanctuarele lumii păgâne și

semnele puterii imperiale, un pescar din Galileea îl recunoaște în Isus pe Mesia trimis de Dumnezeu. Domnul îi confirmă lui Petru această marturisire: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica mea” (*Mt 16,18*).

Dar Petru încă nu știa cât va costa această mărturisire. Aproape imediat, când Isus vorbește despre pătimire și cruce, el se împotrivește (*Mt 16,21-23*). Va urma apoi Ierusalimul, Cina cea de Taină, Ghetsemani și curtea marelui preot. Cel care spusese atât de limpede „Tu ești Cristos” va ajunge să strige: „Nu-l cunosc pe omul acesta” (*Mt 26,72*). Între Cezareea lui Filip și dimineața Învierii se află drama unei credințe adevărate, dar încă fragile. La Tabgha, după Înviere, decorul este cu totul altul. Nu mai sunt cetatea, sanctuarele și întrebările despre ceea ce spun oamenii. Este lacul, este dimineața, este o barcă, sunt peștii și pâinea pregătită pe jar. Cristos înviat îl întâlnește din nou pe Petru în lumea simplă din care îl chemase cândva.

Și Isus îi pune o altă întrebare. Nu-i mai cere să formuleze cine este El, ci îl întreabă: „Simon, fiul lui Ioan, mă iubești?” (*In 21,15*). De trei ori răsună întrebarea, ca și cum fiecare

mărturisire de iubire ar vindeca una dintre cele trei lepădări. Petru nu mai vorbește cu siguranța celui care promite că nu va cădea niciodată. Acum se încredințează cunoașterii lui Isus: „Doamne, tu știi toate, tu știi că te iubesc” (*In 21,17*).

Iar răspunsul lui Cristos este surprinzător. Nu-i amintește greșeala, nu-i retrage chemarea, ci îi încredințează din nou responsabilitatea: „Paște oile mele!” (*In 21,17*). Iubirea vindecată devine misiune.

De aceea, cele două locuri pot fi citite împreună. La Cezareea lui Filip, Petru spune cine este Isus; la Tabgha, Petru este întrebat ce înseamnă Isus pentru el. La Cezareea primește numele și chemarea; la Tabgha, după cădere, primește din nou misiunea. La Cezareea credința este mărturisită; la Tabgha credința este trecută prin iubire și iertare. Între cele două locuri se află și drumul fiecărui discipol. Credința nu se încheie atunci când am găsit răspunsul corect la întrebarea „Cine este Isus?”. Ea trebuie să treacă prin viață, prin slăbiciune, prin fidelitate și, uneori, chiar prin experiența propriilor căderi. Totuși, Cristos nu încetează să-l caute pe ucenic. După ce i-a spus „Tu ești Petru”, Cel Înviat îi repetă, pe malul lacului: „Urmează-mă!” (*In 21,19*).

Astfel, Cezareea lui Filip și Tabgha devin două borne ale aceleiași vocații: de la „Tu ești Cristos” la „Tu știi că te iubesc”; de la mărturisirea credinței la maturitatea iubirii; de la chemare la misiune.

4. În dialog cu textele biblice

Dt 6,4-5 — mărturisirea credinței în Dumnezeul unic;

Ps 18,2-3 — „Domnul este stânca mea”;

Dan 7,13-14 — Fiul Omului căruia îi este dată stăpânirea;

In 6,68-69 — „Tu ai cuvintele vieții veșnice”;

In 20,28 — „Domnul meu și Dumnezeul meu!”;

I Cor 3,11 — „Nimeni nu poate pune o altă temelie decât cea pusă, care este Isus Cristos.”

6. Rugăciunea săptămânii

Ia, Doamne, și primește
toată libertatea mea,
memoria mea, înțelegerea mea
și întreaga mea voință,
tot ceea ce am și tot ceea ce posed.
Tu mi le-ai dat;
Ție, Doamne, Ți le înapoiez.
Toate sunt ale Tale:
dispune de ele după voința Ta.
Dă-mi numai iubirea și harul Tău,
căci acestea îmi sunt de ajuns.

Sfântul Ignățiu de Loyola, *Suscipe* din *Exercițiile spirituale* (nr. 234)

7. Ecoul săptămânii

Te invităm să ne împărtășești gândurile, reflecțiile sau inspirațiile născute în această săptămână biblică. Adresa de contact: oficiupastoratiabiblica@yahoo.com
Cele mai frumoase gânduri vor fi publicate, cu acordul autorilor, pe pagina de Facebook a Oficiului pentru Pastorația Biblică ARCB. Participanții care vor trimite reflecții pentru minimum 3 săptămâni vor primi o Diplomă de participare din partea Oficiului.